

การศึกษาความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีน ที่ปรากฏในซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร 《陈情令》

Semiotics of Chinese Culture in the Series of “The Untamed”

สลิลทิพย์ สามชุม¹ พรปวีร์ คงหนู² และนิธิตยา สุนทรธรรมนิติ³

Salintip Samchum⁴, Pornpawee Kongnoo⁵, and Nititaya Soontornthamnit⁶

(Received: 8 November 2022; Revised: 26 December 2022; Accepted: 24 January 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในซีรีส์เรื่องปรมาจารย์ลัทธิมาร โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ผ่านสองตัวละครหลัก ได้แก่ หลานวังจี (蓝忘机) และเว่ยอู่เซี่ยน (魏无羡) ภายใต้แนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) และแนวคิดการสื่อสารเชิงอวัจนภาษา (Nonverbal Communication) ผลการวิจัยพบว่า การใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายทางวัฒนธรรมจีน แบ่งเป็น 3 สัญลักษณ์ คือ 1) สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านดนตรี คือ กุฉินเจ็ดสาย (古琴) เป็นเครื่องดนตรีที่สื่อถึงความเป็นปราชญ์และชนชั้นสูงของจีน และขลุ่ย (笛子) เป็นเครื่องดนตรีที่สื่อถึงความเรียบง่าย แต่แฝงความซับซ้อน 2) สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านเครื่องแต่งกาย คือ สีและลวดลายเครื่องแต่งกายของหลานวังจีซึ่งใช้สีขาวและสีฟ้า สื่อถึงความบริสุทธิ์ อ่อน สบาย ลักษณะที่ตั้งของของตระกูลที่อยู่กลางหุบเขา และลวดลายเมฆมวงคล (卷云纹) สื่อถึงความสันติสุข ความเจริญรุ่งเรือง ส่วนเครื่องแต่งกายสีดำและสีแดงของเว่ยอู่เซี่ยน สื่อถึงบุคลิกและอารมณ์ที่มีความโหดเหี้ยม ความโกรธ และสื่อถึงเป็นปรมาจารย์ลัทธิมารนอกรีตที่เต็มไปด้วยความลึกลับ และผ้าคาดหัว (抹额) ของหลานวังจี สื่อถึงการผูกมัดตนเองไว้ในกฎเกณฑ์ 3) สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงผ่านสัตว์และเครื่องราง ได้แก่ กระต่าย (兔儿神) และอู๋ (ยันต์จีน) (护) ซึ่งกระต่ายสื่อถึงความรู้สึกรักและมีความสุข ส่วนอู๋หรือยันต์จีนสื่อถึงความเชื่อเรื่องเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปกป้องคุ้มครองให้พ้นภัยอันตราย

คำสำคัญ: ความหมายเชิงสัญลักษณ์ วัฒนธรรมจีน ปรมาจารย์ลัทธิมาร

Abstract

The objectives of this paper are to analyze the signal meaning in Chinese culture through a drama series of The Untamed. Employed analytical methods to find the connotative meaning of the signal of representation in Chinese culture, the series explores the composition and action of two main characters, namely Lan Wangji (蓝忘机) and Wei Wuxian (魏无羡). This research used the concepts of semiology and signification and nonverbal communication. The findings show that the sign was a medium of meaning communication through objects and pictures and was used to signal the meaning in Chinese culture. Three issues were found. 1) Chinese music culture was represented by the Chinese Ancient

¹ นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

² นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

³ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาและภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

⁴ Undergraduate student, Chinese major, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

⁵ Undergraduate student, Chinese major, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

⁶ Lecturer, Department of Languages and Linguistics, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

Lute or Gu Qin (古琴), and the Chinese flute (笛子) was a musical instrument that showed the simplicity while being complex to play. 2) The cultural sign of costume reflected in Lan Wangji's costume color that used white and blue colors to represent the location of Gusu Yunshen Buzhi Shu's misty cloud covered all year round, giving a feeling of coolness as a smog. The costumes were also designed with Chinese auspicious cloud motifs (卷云纹) to convey peace and prosperity. The color of the Wei Wuxian character's costume was black and red, which represented the personality and mood of the character Wei Wuxian, the master of the heretic devil cult, full of anger and mystery. Lastly, Lan Wangji's headband (抹额) was used to convey self-obligation in the rules. 3) two types of cultural symbols were related to the actions and relationships of the characters: the rabbit (兔儿神) and the Hu (护) (a Chinese talisman). The rabbit conveyed the feelings of love and happiness. The Hu, or Chinese talisman, mirrored the beliefs of a spiritual bond, protection, and protection from danger.

Keywords: Semiotics, Chinese culture, The Untamed

บทนำ

ปรมาจารย์ลัทธิมาร เป็นนวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในประเทศจีนเมื่อปี ค.ศ. 2016 และได้รับความนิยมอย่างสูง จึงถูกนำมาดัดแปลงเป็นแอนิเมชันและละครโทรทัศน์ และเนื่องด้วยกระแสตอบรับที่ดีของปรมาจารย์ลัทธิมารในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้บริษัท Tencent Penguin Pictures และ New Style Media ตัดสินใจซื้อลิขสิทธิ์ของนวนิยายเรื่องปรมาจารย์ลัทธิมารมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์ออนไลน์ หนึ่งในผลงานนวนิยายแนวชายรักชายของโมเสียงงิงชิว ซึ่งเป็นเรื่องราวในยุคจีนโบราณที่มีการอุปโลกน์ขึ้นมาให้เป็นยุคที่มีผู้ฝึกตนเป็นเซียน เซียนในที่นี้คือผู้ที่ฝึกวิชาจนเป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์ที่มีลมปราณชั้นสูง ใช้กระบี่และเครื่องดนตรีโบราณของจีนคือ กูจิ้นเจ็ดสายและขลุ่ยในการต่อสู้ ความจริงแล้วเนื้อหาซีรีส์ที่เผยแพร่ออกมาได้เน้นเรื่องราวความรักของชายรักชาย แต่เป็นเรื่องราวการผจญภัยของสองตัวละครหลักหลานวังจีและเว่ยอู่เซี่ยน ที่เน้นเรื่องราวของมิตรภาพ จากบทสัมภาษณ์ของคุณหยาง เซี่ย ผู้อำนวยการในการผลิตซีรีส์กล่าวว่าต้องการสร้างซีรีส์ขึ้นมาในรูปแบบที่ผู้ชมชื่นชอบ ทั้งยังเคารพต่อต้นฉบับนวนิยาย รวมไปถึงมุมมองที่ละเอียดอ่อนของนวนิยาย ซึ่งเป็นเรื่องที่คงไว้ซึ่งศิลปะและวัฒนธรรมโบราณดั้งเดิมของจีน (ปรมาจารย์ลัทธิมาร, 2562) ทั้งนี้ วัฒนธรรมที่ปรากฏในซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมารไม่เพียงแต่เพิ่มความน่าสนใจของการดำเนินเรื่องราว ทั้งยังทำให้ผู้รับชมได้เห็นถึงวัฒนธรรมจีน ในด้านของความเชื่อ เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี สัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งที่สามารรถเห็นได้โดยตรงและมีความหมายโดยนัย

หากกล่าวถึงอารยธรรมและวัฒนธรรมในโลกที่มีความยิ่งใหญ่งดงาม และมีอายุนับพันปี แน่แน่นอนว่าจะต้องกล่าวถึงประเทศจีน ผู้เป็นมหาอำนาจทางวัฒนธรรมทั้งรูปแบบของรูปธรรมและนามธรรม ปรมาจารย์ลัทธิมารซึ่งเป็นซีรีส์ที่มีการถ่ายทอดมุมมองทางวัฒนธรรม ทั้งความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยผ่านสัญลักษณ์ แสดงความหมายเชิงสัญลักษณ์ จึงเป็นสื่อกลางที่ทำให้ผู้รับชมได้เห็นถึงอารยธรรมและวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศจีน จากบทวิเคราะห์การตลาดของซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร ข้อมูลของอุตสาหกรรมบันเทิงจีนมีการพัฒนาเป็นอย่างมาก ภายใต้การสนับสนุนจากรัฐบาลจีนในรูปแบบของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ (creative cultural industry) เช่น อุตสาหกรรมบันเทิงการผลิตซีรีส์และภาพยนตร์จีน แนวทางหนึ่งที่เด่นชัดคือ การพัฒนาและส่งออกสู่ต่างประเทศจีน แต่คงตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมและความเป็นจีน ด้วยเหตุนี้นโยบายของรัฐบาลจีนจึงส่งผลกระทบอย่างมากต่อเนื้อหาและแนวทางการผลิตของภาพยนตร์และซีรีส์จีน (ภากร กัทชาติ, 2565) ทั้งนี้ ตามแนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย ศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบของสัญลักษณ์ แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาของซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมารมีการซ่อนความหมายแฝงไว้อย่างมากมาย โดยใช้หลักความเชื่อทางวัฒนธรรมของจีนโบราณในเชิงสัญลักษณ์สอดแทรกผ่านการดำเนินเรื่องของสองตัวละครหลัก คือ หลานวังจี (蓝忘机) และเว่ยอู่เซี่ยน (魏无羡) ทำให้ซีรีส์ที่

มีการเผยแพร่ออกสู่สายตาของผู้รับชมแผ่ไปด้วยวัฒนธรรมจีนอย่างแยบยล ดังนั้นการได้ทราบเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนผ่านสัญลักษณ์ที่แฝงในซีรีส์ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงเป็นความรู้ที่ความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

งานวิจัยในปัจจุบันมีการศึกษาซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมารผ่านมุมมอง และศึกษาในประเด็นที่หลากหลาย เช่น การวิเคราะห์การออกแบบเครื่องแต่งกายจากซีรีส์ เรื่อง The Untamed ปรมาจารย์ลัทธิมาร (พุฒิตา กองพรหม, 2563) การศึกษาเบื้องหลังของวัฒนธรรมต้นแบบ (ชายรักชาย) ที่ปรากฏในซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร (Zhang & Zhang, 2020) และการวิเคราะห์ผลงานเพลงประกอบภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ปรมาจารย์ลัทธิมาร (Yihan, 2020) เป็นต้น แต่ผู้วิจัยยังไม่พบการศึกษาความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร ภายใต้แนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย และแนวคิดการสื่อสารเชิงอวัจนภาษา เพื่อให้ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร และสนใจวัฒนธรรมของจีนได้ทราบถึงความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในซีรีส์

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมารผ่านสองตัวละครหลัก คือ หลานวังจี้ และเว่ยอู่เซียน

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification) และแนวคิดการสื่อสารเชิงอวัจนภาษา (Nonverbal Communication) ดังนี้

แนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification)

กาญจนา แก้วเทพ (2547) กล่าวว่า สัญวิทยาแปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Semiology แปลว่า ศาสตร์แห่งสัญลักษณ์ (science of sign) สัญลักษณ์ ถูกสร้างขึ้นเพื่อแทนความหมายจากสิ่งทีนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ อาทิ สิ่งของ รูปภาพ ภาษา ถึงแม้สัญลักษณ์จะเป็นเพียงตัวแทนความหมายของความจริง แต่ความสำคัญของตัวสัญลักษณ์ไม่ได้ลดลง การวิเคราะห์สิ่งที่จะเป็นสัญลักษณ์จำเป็นต้องมีคุณสมบัติดังนี้ 1) สัญลักษณ์ต้องมีลักษณะทางกายภาพสามารถจับต้อง รับรู้ได้ด้วยอวัยวะรับสัมผัสเป็นตัวอักษร ภาพวาด เสียง อากัปกริยา เป็นต้น 2) สัญลักษณ์ต้องเกิดมาจากความตั้งใจที่จะส่งสารหรือสื่อความหมายอะไรบางอย่าง

จอห์นหนพดล วตินสุนทร (2556ก) กล่าวว่าสัญวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบของสัญลักษณ์ ปรากฏอยู่ในความคิดมนุษย์ อันถือเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวของเรา เช่น ภาษา สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นต้น เป็นแนวทางการศึกษาเชิงสังคมหรือความแตกต่างของวัฒนธรรมระหว่างผู้ให้และผู้รับสาร ตลอดจนความหลากหลายของความหมายภายในระบบภาษา และวัฒนธรรม และการศึกษาสัญลักษณ์ประเภทความหมายโดยนัย (connotative meaning) เป็นการตีความหมายที่มีปัจจัยทางวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ได้เกิดจากตัวของสัญลักษณ์ มี 2 ประการ คือ ถ่ายทอดความหมายโดยนัยแฝง และถ่ายทอดความหมายในลักษณะมายาคติ (myths) ต่อมาซนิศา ลินธีรเดช (2564) กล่าวว่า แฟร์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) ได้ให้คำอธิบายถึงสัญวิทยาว่าเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงวิถีชีวิตของสัญลักษณ์ภายในสังคมที่สัญลักษณ์นั้นถือกำเนิดขึ้นมา เมื่อขยายความคำว่า "วิถีชีวิต" ของสัญลักษณ์ให้กว้างออกไป จะหมายความถึงการศึกษากำเนิด การเจริญ การแปรเปลี่ยน การเปลี่ยนแปลงและการสูญสลายของสัญลักษณ์ตัวหนึ่ง ๆ รวมทั้งวิเคราะห์กฎที่อยู่เบื้องหลังวิถีชีวิตดังกล่าว

เถกิง พัฒนินาษา (ม.ป.ป.) ซึ่งแปลและขยายความเรื่องสัญศาสตร์ และภาพแทนความ ได้กล่าวถึงชาร์ลส แซนเดอร์ส เพียร์ซ (Charles Sanders Peirce) ซึ่งนำแนวคิดเรื่องสัญวิทยาของโซซูร์ไปต่อยอดให้ซับซ้อนยิ่งขึ้น ในแบบจำลองของเพียร์ซ การสร้างความหมาย (semiosis) เกิดขึ้นจาก 3 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) สัญลักษณ์ (sign) ซึ่งใช้แทนสิ่งอื่น 2) ความแปล (interpretant) ซึ่งอาจเรียกได้อีกอย่างว่า ความหมาย (meaning) หรือผลของความหมาย (meaning-effect) ซึ่งในที่นี้หมายถึง การแปลความ (interpretation) หรือภาพในใจที่คนสร้างขึ้นจากปฏิสัมพันธ์กับสัญลักษณ์ 3) วัตถุ (object หรือ referent) คือสิ่งที่สัญลักษณ์อ้างความถึง

นอกจากนี้จากการศึกษาสัญญาผ่านภาพยนตร์ ปิยะฉัตร วัฒนาพานิช (2558) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ Chandler ในปี 1994 ซึ่งกล่าวว่าตามทฤษฎีภาพยนตร์มักจำแนกสัญญาตามคุณลักษณะของภาพยนตร์ออกเป็น 6 ประการ ดังนี้

- 1) การเล่าเรื่อง หมายถึง พล็อตเรื่อง โครงเรื่อง สถานการณ์ เหตุการณ์ ช่วงเวลา
- 2) ลักษณะตัวละคร หมายถึง แบบแผน บทบาท บุคลิก แรงจูงใจ พฤติกรรม
- 3) แก่นเรื่อง หมายถึง ใจความสำคัญ หัวข้อเรื่อง เช่น สังคมวัฒนธรรม จิตวิทยา
- 4) ฉาก หมายถึง สภาพภูมิประเทศ การตกแต่ง อุปกรณ์ประกอบฉาก และการแต่งตัว
- 5) เทคนิคภาพยนตร์ หมายถึง รูปแบบและการเคลื่อนไหวกล้อง แสง เสียง (เสียงดนตรี เสียงประกอบ) การใช้สี
- 6) สัญลักษณ์รูปภาพ หมายถึง สัญญาที่สะท้อนความหมายของเรื่อง ลักษณะตัวละคร แก่นเรื่อง และฉาก

กล่าวโดยสรุปคือ ของทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกใบนี้ เช่น ตัวอักษร ประติมากรรม ก้อนหิน หากเป็นภาพ เสียง อักษร ที่มีได้มีเพียงความหมายโดยตรง สิ่งนั้นล้วนเป็นสัญญา โดยต้องอาศัยความรู้ของผู้ใช้สัญญาในการทำความเข้าใจ ซึ่งสัญญาต่าง ๆ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตหรือสังคมที่สัญญานั้นปรากฏ นอกจากนี้การศึกษาสัญญาผ่านภาพยนตร์สามารถศึกษาได้จากหลากหลายองค์ประกอบ ตามคุณลักษณะของภาพยนตร์ ทั้งนี้เพื่อศึกษาความหมายสัญญาทางวัฒนธรรมเงินที่ปรากฏในซีรีส์เรื่องปรมาจารย์ลัทธิมาร ผู้วิจัยอ้างอิงแนวคิดในการกำหนดศึกษาสัญญาจากฉาก สิ่งของ รูปภาพ เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับความหมายของสัญญา

แนวคิดการสื่อสารเชิงอวัจนภาษา (Nonverbal Communication)

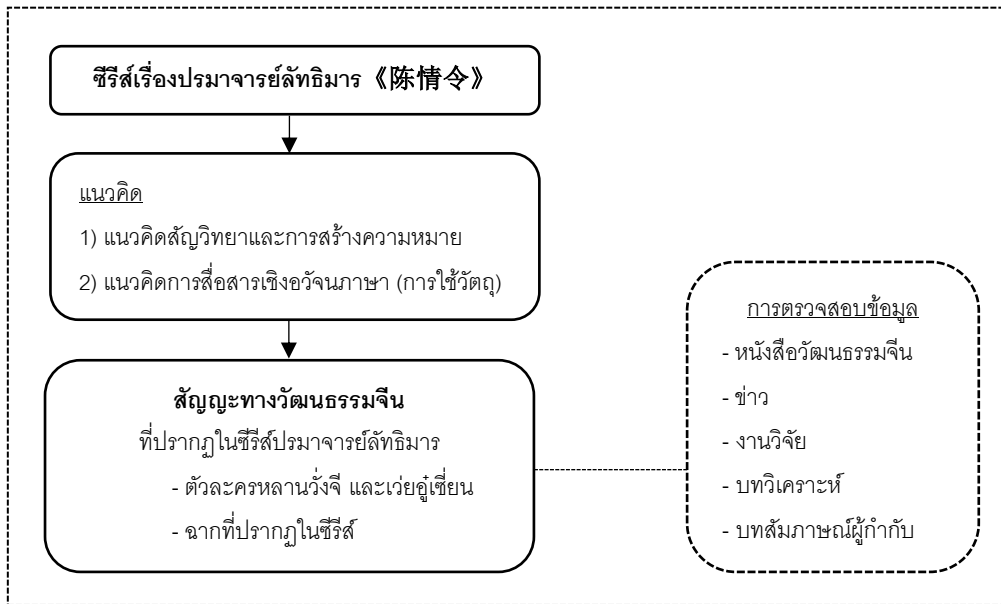
กาญจนา แก้วเทพ (2557) กล่าวว่า การสื่อสารเชิงอวัจนเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นแทนการแสดงหรือสะท้อนความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงตนเองกับผู้อื่นในสังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมโดยตรง (culture bound) การใช้สัญลักษณ์ทางอวัจนภาษาเพื่อการสื่อสารสามารถแบ่งเป็น 7 รูปแบบ ได้แก่

- 1) การใช้วัตถุ (artifacts) หมายถึงการใช้สิ่งของบ่งบอกความหมายที่ต้องการจะสื่อสาร เช่น เครื่องประดับ เครื่องแต่งกาย ข้าวของเครื่องใช้
- 2) บริภาษ (paralanguage) มี 2 ลักษณะคือ ภาษาพูด เช่น น้ำเสียง ความดัง สามารถบอกอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูดได้ ภาษาเขียน เช่น รูปแบบตัวอักษร ใหญ่ นหนา
- 3) การแสดงออกทางกายภาพ (physical appearances) เป็นการสื่อความหมายจากสิ่งที่ปรากฏทางกายภาพของบุคคล เช่น การเป็นคนอารมณ์ร้อน ความสูง รูปร่าง
- 4) การใช้อาการเคลื่อนไหวของร่างกาย (kinesics) เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวร่างกายส่วนต่าง ๆ เพื่อสื่อความหมาย เช่น การส่ายศีรษะ เป็นการปฏิเสธ การโบกมือ
- 5) ใช้การสัมผัส (haptics) เป็นอวัจนภาษาที่สื่อกับผู้รับสาร โดยส่วนใดส่วนหนึ่งแสดงถึงความรู้สึก อารมณ์ของผู้ส่งสาร เช่น คล้องแขน โอบกอด จับมือ
- 6) การกำหนดใช้พื้นที่ (proxemics) คือสถานที่หรือช่วงระยะห่างและสถานที่ที่บุคคลกำลังสื่อสารกัน แสดงถึงความสัมพันธ์ของผู้ส่งสารและผู้รับสาร
- 7) การกำหนดใช้เวลาเพื่อสร้างความหมาย (chronemics) คือระยะเวลาที่กำลังสื่อสารกัน เป็นอวัจนภาษาที่สำคัญในทุกสังคม เพื่อแสดงความให้เกียรติ ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน

ศุภชัยมานุษยวิทยาสิรินธร (2565) กล่าวว่าเรย์ เบิร์ตวิสเทิลนักมนุษยวิทยา เชื่อว่าอวัจนภาษาเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมของแต่ละบุคคล อวัจนภาษาจากวัฒนธรรมหนึ่ง อาจไม่เป็นที่เข้าใจของอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

กล่าวโดยสรุปคือ การสื่อสารเชิงอวัจนภาษามีหลายรูปแบบ ซึ่งทุกรูปแบบล้วนสื่อให้ทราบถึงความคิด ความรู้สึกของผู้ส่งสาร ทั้งนี้ผู้วิจัยอ้างอิงแนวคิดการสื่อสารเชิงอวัจนภาษาในรูปแบบของการใช้วัตถุสื่อความหมาย เช่น เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยศึกษาความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนจากซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร จำนวน 50 ตอน ผ่านทางแอปพลิเคชัน WeTV ซึ่งเป็นการเลือกเจาะจง เนื่องจากเป็นซีรีส์ที่มีการสอดแทรกสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนอย่างน่าสนใจ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาวิเคราะห์ผ่านสองตัวละครหลักที่ดำเนินเรื่องราว คือ หลานวี่จี้ และเว่ยอู่เซี่ยน โดยใช้วิธีการแบบสังเกต (observation)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยฉบับนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) รวบรวมข้อมูลตัวบทจากการรับชมซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร รวม 50 ตอน ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นการสื่อสารเชิงอวัจนภาษาในรูปแบบของการใช้วัตถุสื่อความหมาย

2) รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น ข่าว งานวิจัย บทวิเคราะห์ และบทสัมภาษณ์ผู้กำกับ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยฉบับนี้อ้างอิงแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในฉากต่าง ๆ ของซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร ได้แก่ 1) แนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย 2) แนวคิดการสื่อสารเชิงอวัจนภาษา โดยผู้วิจัยกำหนดวิเคราะห์จากฉากที่มีสัญลักษณ์แสดงให้เห็นวัฒนธรรมจีน

นอกจากนี้เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้อ้างอิงข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือ ประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ผลการศึกษา เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีน

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผ่านสองตัวละครหลัก ได้แก่ หลานวี่จี้ และเว่ยอู่เซี่ยน ผู้วิจัยพบว่ามี การแสดงสัญลักษณ์เพื่อสื่อถึงวัฒนธรรมจีน ในรูปแบบการสื่อสารเชิงอวัจนภาษา โดยใช้เครื่องดนตรี สีชุด ลวดลาย ผ้าคาดหัว สัตว์ และเครื่องรางเป็นสื่อกลาง ซึ่งสามารถสรุปสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนเป็น 3 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร

สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีน	ลักษณะของสัญลักษณ์	จำนวนที่ปรากฏ	ความหมายของสัญลักษณ์
1. ด้านดนตรี	เครื่องดนตรี 1.1 กูฉินเจ็ดสาย (古琴)	10 ฉาก	1) สื่อถึงความเป็นปราชญ์และชนชั้นสูงของจีน 2) สื่อถึงลักษณะบุคลิกของหลานหวังจีที่มีความเป็นปราชญ์ สุขุมลุ่มลึก สูงส่ง เข้าถึงยาก
	1.2 ขลุ่ย (笛子)	15 ฉาก	1) สื่อถึงความเรียบง่ายของชาวจีน 2) สื่อถึงลักษณะบุคลิกของเว่ยอู่เทียนที่มีนิสัยเรียบง่าย ใจกว้าง แต่แฝงความซับซ้อน
2. ด้านเครื่องแต่งกาย	สีและลวดลายเครื่องแต่งกาย และผ้าคาดหัว 2.1. สีและลวดลายเครื่องแต่งกาย		1) สื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกที่มีความบริสุทธิ์ อ่อนนุ่ม และสบาย 2) สื่อถึงภูมิหลังของตัวละคร
	2.1.1. ชุดสีขาว สีฟ้า และลายเมฆมงคล (卷云纹) (ลายเมฆหยู้อี้) (如意纹) ของหลานหวังจี	9 ชุด	- ที่ตั้งของตระกูลซึ่งอยู่กลางหุบเขา - ลายเมฆมงคลตามธรรมชาติของจีนหมายถึงความสันติสุข ความเจริญรุ่งเรือง
	2.1.2. ชุดสีดำและสีแดงของเว่ยอู่เทียน	15 ชุด	1) สื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกโหดเหี้ยม ความรู้สึกหดหู่ ความอันตราย และความโกรธ 2) สื่อถึงภูมิหลังของตัวละครที่เป็นปรมาจารย์ลัทธิมารนอกรีตที่ลึกลับ
	2.2. ผ้าคาดหัว (抹额)	3 ฉาก	สื่อถึงการผูกมัดตนเองไว้ในกฎเกณฑ์
3. ด้านความเชื่อ	สัตว์และเครื่องราง 3.1. กระจ่าย (兔儿神)	4 ฉาก	สื่อถึงช่วงเวลาแห่งความสุขและความรักในรูปแบบชายรักชาย
	3.2. ฐู่ (ยันต์จีน) (护)	8 ฉาก	สื่อถึงความเชื่อเรื่องเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ การปกป้องคุ้มครองให้พ้นภัยอันตรายและการปราบภูติผี

จากข้อมูลที่ปรากฏในตารางข้างต้น เห็นได้ว่าซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมารมีการใช้สัญลักษณ์สื่อให้เห็นวัฒนธรรมจีน 3 ด้าน โดยแต่ละด้านล้วนมีลักษณะของสัญลักษณ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ 1) ด้านดนตรี แสดงสัญลักษณ์ผ่านเครื่องดนตรี 2 ชนิด ได้แก่ กูฉินเจ็ดสาย และขลุ่ย 2) ด้านเครื่องแต่งกาย แสดงสัญลักษณ์ผ่านสีชุด ลวดลาย และผ้าคาดหัว 3) ด้านความเชื่อ แสดงสัญลักษณ์ผ่านสัตว์ และเครื่องราง ได้แก่ กระจ่าย และฐู่ (ยันต์จีน) โดยแต่ละสัญลักษณ์ล้วนมีจำนวนการปรากฏที่แตกต่างกัน รวมถึงสื่อความหมายที่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านดนตรี และด้านเครื่องแต่งกาย มีจำนวนการปรากฏของฉากและชุดสูงกว่าด้านความเชื่อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเครื่องดนตรีและเครื่องแต่งกายเป็นองค์ประกอบที่ซีรีส์ให้ความสำคัญในการใช้เพื่อแสดงถึงวัฒนธรรมจีน โดยความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สัญญาทางวัฒนธรรมด้านดนตรี

สัญญาทางวัฒนธรรมด้านดนตรี สื่อผ่านเครื่องดนตรี 2 ชนิด ได้แก่ 1) กูจิงเจ็ดสาย (古琴) เครื่องดนตรีและอาวุธคู่กายของหลานวังจี และ 2) ขลุ่ย (笛子) อาวุธประจำกายของเว่ยอู่เซี่ยน

1.1. กูจิงเจ็ดสาย

กูจิงเจ็ดสายที่ปรากฏในซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร เป็นเครื่องดนตรีและอาวุธคู่กายประจำตระกูลของหลานวังจี นอกจากจะเป็นเครื่องดนตรีศักดิ์สิทธิ์ ยังเป็นเครื่องดนตรีที่นักปราชญ์และชนชั้นสูงของจีนนิยม แม้วิชากูจิงจะเป็นหนึ่งในเคล็ดวิชาประจำตระกูลหลาน แต่ผู้ที่สามารถบรรเลงและเข้าถึงเครื่องดนตรีนี้ได้อย่างแท้จริงนั้นมีเพียงไม่กี่คน ซึ่งผู้ที่บรรเลงต้องผ่านการฝึกฝนมาอย่างยาวนานและใช้สมาธิอย่างสูงจึงจะสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าตัวละครหลานวังจีบรรเลงกูจิงทั้งหมด 10 ฉาก แบ่งตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) เพื่อการไต่ถามวิญญูณ 2) เพื่อฟื้นฟูร่างกายและกล่อมเกลาคิดใจแก่ผู้ฟังให้เกิดความสงบ 3) เพื่อการทำลายและต่อสู้

ทั้งนี้กูจิงเป็นบิดาของเครื่องดนตรีจีนทั้งปวง เครื่องดนตรีแห่งปราชญ์และชนชั้นสูงชาวจีน มีโทนเสียงที่เบา นุ่มลึก ทุ้มต่ำ ผ่อนคลายไม่ซับซ้อน และใกล้เคียงกับเสียงธรรมชาติ ให้อารมณ์ลึกกลับ สงบและวังเวง ทั้งยังเป็นหนึ่งในสี่รูปแบบศิลปะชั้นสูงของจีนโบราณ นักปรัชญาที่สมบูรณ์แบบต้องมีทักษะในศิลปวิทยาทั้งสี่อย่างครบถ้วน ประกอบด้วยทักษะการเล่นกูจิง การเล่นหมาก รุกโบราณ การเขียนอักษรด้วยพู่กันจีน และการวาดภาพจิตรกรรม โดยในสมัยโบราณผู้ฝึกบำเพ็ญภาวนามักใช้กูจิงบรรเลงเพื่อเป็นการฝึกสมาธิ และใช้วิธีดนตรีบำบัด เยียวยาจากความตึงเครียด ตามหลักการศึกษาของเต๋าเชื่อว่าสภาวะความตึงเครียดในร่างกายมนุษย์ส่งผลร้ายต่ออวัยวะภายใน ดนตรีจึงเป็นส่วนหนึ่งของการบำบัดรักษาของแพทย์แผนจีน ตัวละครหลานวังจีคือศิษย์ตัวอย่างของตระกูลเป็นผู้มีศีลธรรม ฉลาด แต่ไม่มีมิตรสหายเพราะนิสัยที่เย็นชาและเงียบขี้นิมของเขา ทั้งยังเคร่งครัดในกฎระเบียบเป็นอย่างมาก ภาพของกูจิงที่ปรากฏในซีรีส์เรื่องนี้จึงเป็นเหมือนสัญลักษณ์แทนตัวหลานวังจีที่สื่อถึงความเป็นปราชญ์ สุขุมลุ่มลึก และให้ความรู้สึกสูงส่ง เข้าถึงยาก (อัญชลี กีบปินส์, 2561)

ภาพที่ 2 หลานวังจีใช้กูจิงในการไต่ถาม
วิญญูณบรรพบุรุษ ณ ถ้ำสระเหมันต์

ภาพที่ 3 หลานวังจีใช้กูจิงในการต่อสู้
กับเหล่ามารที่ตระกูลไม่

ภาพที่ 4 หลานวังจีใช้กูจิงเพื่อฟื้นฟูร่างกายเว่ยอู่เซี่ยน
หมายเหตุ. จาก “แอปพลิเคชัน WeTV เรื่องปรมาจารย์ลัทธิมาร”

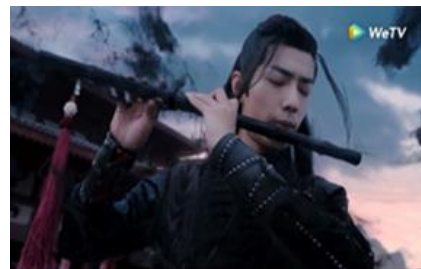
1.2. ขลุ่ย

ขลุ่ยที่ปรากฏในซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร เป็นอาวุธประจำกายของเว่ยอู่เซียนตอนเป็นปรมาจารย์อิ๋หลิง มีชื่อเรียกว่า 陈情 (เฉินฉิง) ลักษณะของขลุ่ยที่ปรากฏในซีรีส์มีสองลักษณะ 1) ตัวขลุ่ยเป็นสีดำ ผิวขลุ่ยมีลวดลายสลัก ประดับด้วยการผูกพู่ห้อยสีแดง ใช้ตอนเว่ยอู่เซียนเป็นปรมาจารย์อิ๋หลิงเมื่อ 16 ปีก่อน 2) ขลุ่ยที่ทำจากไม้ไผ่อย่างง่าย ใช้หลังการหวนคืนโลกมนุษย์ 16 ปีให้หลังของตัวเว่ยอู่เซียน ซึ่งผู้วิจัยพบว่าฉากที่ตัวละครเว่ยอู่เซียนเป่าขลุ่ยมีทั้งหมด 15 ฉาก แบ่งตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) เพื่อควบคุมวิญญาณและจิตใจของผู้ฟัง 2) เพื่อความรื่นรมย์ใจ 3) เพื่อใช้ในการต่อสู้

ทั้งนี้ คมสันต์ วงศ์วรรณ (2548) กล่าวว่า ขลุ่ยเป็นเครื่องดนตรีจีนโบราณที่สะท้อนถึงความเรียบง่าย มีความซับซ้อนในการบรรเลง มีเสียงหวีดหวิว กังวานใส เป็นเครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงแปรผันไปตามการควบคุมแรงลมหายใจของผู้บรรเลง ชาวจีนในอดีตมีความเชื่อว่าการจกักรของดนตรีสัมพันธ์กับสวรรค์ จึงได้นำขลุ่ยมาบรรเลงดนตรีให้ผ้านกับเสียงเสนาะของสวรรค์เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่บ้านเมืองและผู้คน และปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล (2552) ได้ให้ข้อมูลเรื่องตำนานนักปราชญ์หวน เซียงจื่อว่าเป็นบุรุษรูปร่างผู้มีเสียงขลุ่ยอันไพเราะ สามารถสะกดวิญญาณผู้ฟังเคลิบเคลิ้มให้หลงใหลได้ดุจตั้งใจปรารถนา ซึ่งสอดคล้องกับตัวละครเว่ยอู่เซียนตอนหวนคืนโลกมนุษย์ ที่เป็นบุรุษมีความสง่างาม ลักษณะนิสัยเรียบง่าย ใจกว้าง ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ยึดติดต่างกับเมื่อกลายเป็นปรมาจารย์อิ๋หลิงที่นิสัยลึกลับ โหดเหี้ยม มีความอหามาตรุนแรง เสียงขลุ่ยที่เว่ยอู่เซียนได้บรรเลงออกมาก็สามารถควบคุมและสะกดจิตใจของผู้ฟังได้ อีกทั้งขลุ่ยเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อถึงตัวละครเว่ยอู่เซียนได้อีกแง่มุมหนึ่งว่า แม้ขลุ่ยจะสร้างจากวัสดุธรรมชาติที่มีความเรียบง่ายแต่มีความซับซ้อนต้องใช้ความพิถีพิถันในการสร้าง เช่นเดียวกับตัวเว่ยอู่เซียนที่ไม่ได้อยู่ในสถานะของการเป็นมนุษย์หรือปรมาจารย์อิ๋หลิง ล้วนมีความซับซ้อนภายใน ไม่สามารถดูแต่เพียงผิวเผินเพื่อตัดสินว่าเป็นคนอย่างไรได้

ภาพที่ 5 เว่ยอู่เซียนเป่าขลุ่ยเพื่อควบคุม
เวินหนึ่งที่มีอาการคุ้มคลั่งให้สงบลง

ภาพที่ 6 เว่ยอู่เซียนเป่าขลุ่ยในการต่อสู้

ภาพที่ 7 เว่ยอู่เซียนเป่าขลุ่ยเพื่อความ
ผ่อนคลายระหว่างการเดินทางกับหลานหวังจี

หมายเหตุ. จาก “แอปพลิเคชัน WeTV เรื่องปรมาจารย์ลัทธิมาร”

2. สัญญาทางวัฒนธรรมด้านเครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายสามารถสะท้อนถึงลักษณะนิสัย เรื่องราว บุคลิก วัฒนธรรม ความเชื่อ และภูมิหลังของตัวละครนั้น ๆ ได้จากการศึกษา พบสัญญาทางวัฒนธรรมจีนผ่านเครื่องแต่งกายของหลานวังจีและเว่ยอู่เซี่ยน โดยผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะของสัญญาเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ สีชุดและลวดลาย ผ้าคาดหัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1. สีและลวดลายเครื่องแต่งกาย

สีและลวดลายเครื่องแต่งกายของตัวละครสื่อความหมายที่แตกต่างกัน คือ 1) ชุดของหลานวังจีมีการใช้สีหลัก 2 สี คือ สีขาวและสีฟ้า ซึ่งสีขาวสื่อถึงความสว่างและบริสุทธิ์ สีฟ้าสื่อถึงการเปลี่ยนแปลงและความโปร่งสบาย ทั้งสองสีใช้เป็นสัญญาในการออกแบบบุคลิกและที่ตั้งตระกูลของหลานวังจี ส่วนลวดลายเมฆมงคล (ลายเมฆแบบหยู้อี้) ที่ดัดแปลงจากรูปร่างเห็ดหลินจือใช้สื่อถึงความสันติสุข ความเจริญรุ่งเรือง และความก้าวหน้า 2) ชุดของเว่ยอู่เซี่ยนมีการใช้สีหลัก 2 สี คือ สีดำและสีแดง สีดำเป็นสีแห่งการควบคุม พลังอำนาจ สีแดงเป็นสีแห่งความอันตรายและความโกรธ ทั้งสองสีใช้เป็นสัญญาในการสื่อถึงบุคลิก และสื่อถึงภูมิหลังของเว่ยอู่เซี่ยนที่เป็นปรมาจารย์ลัทธิมารนอกรีต รายละเอียดดังนี้

2.1.1. ชุดสีขาว สีฟ้า และลายเมฆมงคล (ลายเมฆหยู้อี้) ของหลานวังจี

เครื่องแต่งกายของหลานวังจีมีการออกแบบชุดโดยใช้สีขาวบริสุทธิ์และสีฟ้าเป็นสีหลัก และมีการใช้ลายเมฆมงคล (ลายเมฆหยู้อี้) โดยชุดของหลานวังจีที่ปรากฏในซีรีส์มีทั้งหมด 9 ชุด เป็นชุดสีขาวล้วน 5 ชุด และชุดสีขาวยาว 4 ชุด จากการวิเคราะห์พบว่าทั้งสีขาวและสีฟ้าเป็นสีที่ได้รับความนิยมจากแนวคิดแบบเต๋า จ้าว กว่างเซา (2560) กล่าวว่า สัญลักษณ์ของอิน หยาง ใช้สีดำแทนอินและสีขาวแทนหยาง โดยใช้ “หยาง” สื่อถึงบุรุษ ความสว่าง สีขาว ความอบอุ่น ทั้งยังเป็นสัญญาณที่เกิดจากการใช้ออกแบบบุคลิกของตัวละคร และที่ตั้งของตระกูล เนื่องด้วยตระกูลตั้งอยู่กลางหุบเขาลึก เมฆหมอกหนาปกคลุมตลอดทั้งปี ให้ความรู้สึกเย็นเป็นหมอกควัน ซึ่งเอกลักษณ์พิเศษของตระกูลนี้คือลายเมฆ เป็นลวดลายมงคลตามธรรมชาติของจีนที่นิยมใช้กันมากที่สุด หมายถึง ความสันติสุข ความเจริญรุ่งเรือง ความก้าวหน้า ซึ่งมีปรากฏบนเครื่องแต่งกายและที่ต่าง ๆ ทั้งนี้ จากข้อมูลของนักวิชาการ ธวัชไชย ปานดำรง (2553) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับลวดลายศิลปกรรมจีน ทำให้ทราบว่าลวดลายเมฆที่ปรากฏบนชุดของหลานวังจีซึ่งเป็นลวดลายเมฆแบบหยู้อี้เป็นการนำลวดลายเมฆมาต่อลายโดยใช้ลักษณะของหัวคทา หยู้อี้มาผูกต่อกัน (หัวคทาที่ดัดแปลงมาจากเห็ดหลินจือตามความเชื่อที่ว่าใครก็ตามที่ดื่มหรือรับประทานจะมีชีวิตยืนยาวเป็นอมตะ)

ภาพที่ 8 หลานวังจีในชุดสีขาวและเมฆลายหยู้อี้

ภาพที่ 9 หลานวังจีในชุดสีฟ้าขาวและเมฆลายหยู้อี้

หมายเหตุ. จาก “แอปพลิเคชัน WeTV เรื่องปรมาจารย์ลัทธิมาร”

2.1.2. ชุดสีดำและสีแดงของเว่ยอู่เซี่ยน

เครื่องแต่งกายของเว่ยอู่เซี่ยนมีการออกแบบชุดโดยใช้สีดำและสีแดงเป็นหลัก ซึ่งเว่ยอู่เซี่ยนมีชุดทั้งหมด 15 ชุด เป็นชุดสีดำล้วน 10 ชุด และชุดสีดำแดง 5 ชุด ทั้งนี้ สีดำเป็นสัญญาณที่สื่อถึงเว่ยอู่เซี่ยนเป็นปรมาจารย์ลัทธิมารนอกรีตที่ลึกลับ โหดเหี้ยม อีกทั้งยังเก่งกาจ สง่าผ่าเผย ซึ่งสีดำเป็นสีแห่งการควบคุมพลังอำนาจ สื่อถึงความรู้สึกรอคอย ความตายและความสง่างาม ส่วนสีแดงเป็นสีที่สื่อถึงความอันตรายและความโกรธ

ชุดของเว่ยอู่เขียนส่วนใหญ่ล้วนมีสีดำ เมื่อมีการใช้พลังมารจนเกิดเป็นไอมารสีดำบดบังการมองเห็นจึงมีการเพิ่มสีแดงเข้ามาเพื่อให้มองเห็นลักษณะชุดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น Overseas Chinese Language and Culture Education Online (2011) กล่าวว่า ภายใต้แนวคิดเรื่องสีของวัฒนธรรมจีน สีดำนั้นมีความเกี่ยวข้องกับปรัชญาและลัทธิเต๋า ด้วยการใช้สีดำและสีขาวเป็นตัวแทนแห่งความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างหยินและหยาง ในสมัยจีนโบราณเปรียบสีดำเป็นราชาแห่งสีทั้งหลาย จึงมีการใช้สีดำเป็นสีของเครื่องทรงองค์จักรพรรดิมายาวนาน

ภาพที่ 10 เว่ยอู่เขียนในชุดสีดำล้วน

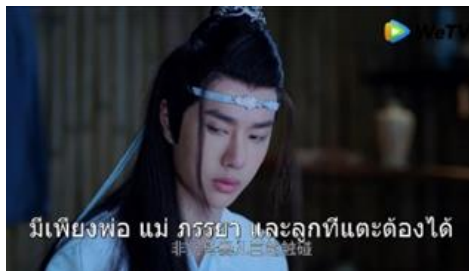
ภาพที่ 11 เว่ยอู่เขียนในชุดสีดำแดง

หมายเหตุ. จาก “แอปพลิเคชัน WeTV เรื่องปรมาจารย์ลัทธิมาร”

2.2. ผ้าคาดหัว

ผ้าคาดหัวตระกูลหลานเป็นเอกลักษณ์ของตระกูลหลาน คือ ศิษย์ทุกคนจะสวมผ้าคาดหัวไว้ตั้งแต่ยังเด็ก ซึ่งผ้าคาดหัวเป็นของสำคัญที่ต้องคาดไว้ตลอดและห้ามให้ผู้อื่นที่มีโช่พอ แม่ ภรรยาและลูกแตะต้อง โดยผ้าคาดหัวสามารถหยั่งรู้เจ้าของและมีพลังเวท สังเกตได้จากฉากที่หลานหวังจืออยู่ในอาการเมาสุรา แต่ยังคงพะวงว่าผ้าคาดหัวของตนจะบิดเบี้ยว ไม่เรียบร้อย

ผ้าคาดหัวจึงเปรียบเหมือนสัญลักษณ์ของการผูกมัดตนเองไว้ในกฎเกณฑ์ กล่าวคือ ให้ผู้ใส่ระลึกไว้ว่าต้องรักษาศีลและอยู่ในกฎระเบียบของตระกูลอยู่เสมอ อีกทั้งบนผ้าคาดหัวยังมีตราลายเมฆอยู่ตรงกลางซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำตระกูล

ภาพที่ 12 ผ้าคาดหัวของหลานหวังจือ

หมายเหตุ. จาก “แอปพลิเคชัน WeTV เรื่องปรมาจารย์ลัทธิมาร”

ซึ่งจากข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนนั้น ผ้าคาดหัวเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีน ซึ่งในสมัยราชวงศ์จินฮั่น เหล่าทหารจะใช้ผ้าคาดหัวในการประดับ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของกองกำลังนั้น ๆ และเพื่อให้สะดวกต่อการจัดการ โดยแต่ละกองกำลังจะใช้สีของผ้าคาดหัวที่แตกต่างกัน ต่อมาในสมัยราชวงศ์หมิงชิง หญิงสาวจากตระกูลชั้นสูงและประชาชนต่างนิยมใส่ผ้าคาดหัวเป็นเครื่องประดับ โดยมีลวดลายที่หลากหลายมากขึ้น (Xiangyeeba, 2021)

3. สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนด้านความเชื่อ

จากการศึกษา พบสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนด้านความเชื่อผ่านสัตว์และเครื่องราง 2 สัญลักษณ์ ได้แก่ 1) กระจ่าง สื่อถึงช่วงเวลาแห่งความสุขและความรักในรูปแบบชายรักชาย ซึ่งหมายถึงความรู้สึกรักและมีความสุขของทั้งสองตัวละครหลัก คือ

หลานวังจีและเว่ยอู่เซี่ยน 2) ฐู่ (ยันตัจฉิน) สื่อถึงความเชื่อเรื่องเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปกป้อง คุ่มครองให้พ้นภัยอันตราย และการปราบวิญญูณภูตผี

3.1. กระท่าย

กระท่ายที่ปรากฏในซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร ทั้งที่เป็นลวดลายบนโคมลอย โคมไฟ ถ้ำสระเหมันต์ และภายในป่าตระกูลหลาน ไม่ว่าจะเป็นภาพวาดหรือกระท่ายที่เป็นสิ่งมีชีวิต ทุกฉากที่ปรากฏสัญลักษณ์กระท่ายมักเป็นฉากที่ตัวละครหลักหลานวังจีและเว่ยอู่เซี่ยนใช้เวลาร่วมกันอย่างมีความสุข เช่น ฉากการปล่อยโคมรูปกระท่ายด้วยกันในวันเรียนจบ ฉากเดินเที่ยวสวนเทศกาลโคมไฟด้วยกันโดยมีโคมไฟรูปกระท่ายเป็นฉากในขณะที่ยังสองสบตากัน ฉากในป่าของตระกูลหลานที่หลานวังจีอุ้มกระท่ายขึ้นมาแล้วเว่ยอู่เซี่ยนพูดว่ากระท่ายพวกนี้รักแต่หลานวังจี เป็นต้น ดังนั้น จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่ากระท่ายเป็นสัญลักษณ์ที่เปรียบเหมือนตัวแทนความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวละครที่สื่อความหมายถึงช่วงเวลาแห่งความสุขและความรัก (ในรูปแบบชายรักชาย) ซึ่งสอดคล้องกับตำนานพื้นบ้านของชาวฮกเกี้ยนเรื่องทุเอ้อร์ลินหรือเทพเจ้ากระท่าย อันเป็นเทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนรักร่วมเพศที่มีรูปบุชายเป็นรูปของชายที่มีหูเป็นกระท่ายอันตรงกับคำสแลงในราชวงศ์ชิง ที่ใช้คำว่า “กระท่าย” แทนความหมายของชายรักชาย (สมชาย จิว, 2562) ทั้งนี้จากนวนิยายต้นฉบับซึ่งเป็นนวนิยายแนวชายรักชาย ได้มีการใช้กระท่ายสื่อความหมายในรูปแบบที่แตกต่างกับซีรีส์ โดยซีรีส์ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อความให้แก่ผู้ชมในมุมมองที่ต่างไป แต่ยังคงไว้ซึ่งสัญลักษณ์ให้ผู้ชมตีความ

ภาพที่ 13 กระท่ายบนโคมไฟ

ภาพที่ 14 กระท่ายในถ้ำสระเหมันต์

ภาพที่ 15 กระท่ายในป่าของตระกูลหลาน

ภาพที่ 16 รูปวาดกระท่ายบนโคมลอย

หมายเหตุ. จาก “แอปพลิเคชัน WeTV เรื่องปรมาจารย์ลัทธิมาร”

3.2. ฐู่ (ยันตัจฉิน)

การเขียนฐู่เป็นหนึ่งในความสามารถของเว่ยอู่เซี่ยน ภาพการเขียนฐู่และการใช้ปรากฏอยู่ตลอดการดำเนินเรื่อง กล่าวได้ว่าเห็นฐู่เมื่อใดที่นั่นต้องมีเว่ยอู่เซี่ยนเสมอ ผู้ที่สามารถเขียนฐู่ได้ต้องได้รับการฝึกฝนทั้งกายและจิตใจ ซึ่งตัวเว่ยอู่เซี่ยนมีคุณสมบัติพร้อมสำหรับการเป็นผู้เขียน ฐู่ที่ปรากฏในซีรีส์เปรียบเสมือนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปกป้อง คุ่มครองให้พ้นภัยอันตราย จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยพบว่าในซีรีส์ปรากฏฐู่ทั้งหมด 3 สี และมีรายละเอียดการใช้ดังต่อไปนี้ คือ 1) ฐู่แดงอักษรสีดำ ใช้สำหรับการขับไล่สิ่งชั่วร้าย 2) ฐู่เหลืองอักษรสีแดง ใช้สำหรับคุ้มกันภัยและไล่ภูตผี 3) ฐู่เหลืองอักษรหมึกดำ ใช้สำหรับพกติดตัวคุ้มครองปกป้องตัวผู้ใช้ ซึ่งซีรีส์ได้นำเสนอการใช้ฐู่ในอีกมุมมองหนึ่ง คือ ในตอนที่ 20 หลานวังจีกล่าวว่าการใช้ฐู่สีเหลืองอักษรแดง

โดยทั่วไปแล้วเป็นการใช้เพื่อป้องกัน แต่หากเพิ่มขีดตัวอักษร อานูภาพของอู่ก็จะถูกใช้ในทางตรงกันข้าม คือใช้เพื่อเรียกภูตผี ซึ่งถึงแม้ว่าตัวละครไม่ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่าเป็นการเพิ่มขีดเช่นใด แต่ก็ยังคงซึ่งสัญญาณทางวัฒนธรรมจีนให้เห็นอย่างชัดเจน

นอกจากสีที่กล่าวมาข้างต้น สุวรรณ คณุดลิกณัฐวสา (2561) กล่าวว่า อู่ยังมีอีกหลากหลายสีและใช้ในวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป อู่ที่เขียนลงในกระดาษแต่ละสีแสดงถึงความเชื่อในแต่ละด้าน เช่น อู่สีขาว หากพกติดตัวหรือเก็บไว้บูชา จะช่วยในเรื่องการป้องกันภัย อู่สีเหลืองและสีเขียว ใช้เผาขงเป็นชาดื่มหรือผสมน้ำเปล่าดื่มจะช่วยในเรื่องรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ให้บรรเทาและหายป่วยได้ อู่เดี่ยวเทียนชือกง ช่วยทั้งในเรื่องการป้องกันภัยจากภูตผีปีศาจ รักษาโรคต่าง ๆ และปกป้องรักษาเวลาเดินทางไกล

ภาพที่ 17 อู่สีแดงอักษรดำ
เว่ยอู่เขียนใช้ด้านอาคมของตระกูลเวิน

ภาพที่ 18 อู่สีเหลืองอักษรแดง
เพื่อใช้ในการเรียกภูตผี

ภาพที่ 19 อู่สีเหลืองอักษรดำเว่ยอู่เขียนให้หลานวังจี
พกติดตัวเพื่อคุ้มกัน

ภาพที่ 20 อู่สีเหลืองอักษรแดงเว่ยอู่เขียนใช้ปราบ
เทวนารีที่เขาต้าฟาน

หมายเหตุ. จาก “แอปพลิเคชัน WeTV เรื่องปรมาจารย์ลัทธิมาร”

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญญาณทางวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมารผ่านสองตัวละครหลัก หลานวังจี (蓝忘机) และเว่ยอู่เขียน (魏无羡) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลและสังเกต เพื่อวิเคราะห์และตีความสัญญาณที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรมจีน ภายใต้แนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมายกับแนวคิดการสื่อสารอวัจนภาษาโดยการใช้วัตถุ ผลการวิจัยพบว่าซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร มีการใช้สัญญาณเป็นสื่อกลางเพื่อแสดงให้เห็นวัฒนธรรมจีน 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านดนตรี ด้านเครื่องแต่งกาย และด้านความเชื่อ ซึ่งจากจำนวนการปรากฏของสัญญาณ ผู้วิจัยพบว่า เครื่องดนตรีและเครื่องแต่งกายเป็นองค์ประกอบที่ซีรีส์ให้ความสำคัญในการใช้เพื่อแสดงถึงวัฒนธรรมจีน โดยการแสดงสัญญาณในด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1) สัญญาณทางวัฒนธรรมด้านดนตรี แสดงให้เห็นผ่านกู่จิ้นเจ็ดสายและขลุ่ย ซึ่งกู่จิ้นเจ็ดสายเป็นเครื่องดนตรีที่สื่อถึงความเป็นปราชญ์และชนชั้นสูงของจีน สัมพันธ์กับลักษณะบุคลิกของหลานวังจีที่มีความเป็นปราชญ์ สุขุมลุ่มลึก สูงส่ง เข้าถึงยาก ส่วนขลุ่ยเป็นเครื่องดนตรีที่สื่อถึงความเรียบง่ายของชาวจีน ซึ่งสัมพันธ์กับตัวละครเว่ยอู่เขียนผู้มีนิสัยเรียบง่าย ใจกว้าง แต่แฝงความซับซ้อน

2) สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านเครื่องแต่งกาย ซึ่งแสดงผ่านสีและลวดลายเครื่องแต่งกาย ผ้าคาดหัว

(1) ชุดสีขาว สีฟ้า และลายเมฆมงคล (ลายเมฆเมฆยู่) ของหลานวังจี สื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกที่มีความบริสุทธิ์ อบอุ่น สบาย และสื่อถึงที่ภูมิหลังของตัวละคร ซึ่งมีที่ตั้งของตระกูลอยู่กลางหุบเขา

(2) ชุดสีดำและสีแดงของเว่ยอู่เขียน สื่อถึงความรู้สึกโหดเหี้ยม ความหุนหัน ความอันตราย ความโกรธ และสื่อถึงภูมิหลังของเว่ยอู่เขียนซึ่งเป็นปรมาจารย์ลัทธิมารนอกรีตที่เต็มไปด้วยความลึกลับ

(3) ผ้าคาดหัวของหลานวังจี สื่อถึงการผูกมัดตนเองไว้ในกฎเกณฑ์

3) สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ได้แก่ สัตว์ คือ กระต่าย และเครื่องราง คือ ฐู่ (ยันต์เงิน) ซึ่งกระต่ายเป็นสัญลักษณ์

ที่สื่อถึงช่วงเวลาแห่งความสุขและความรักในรูปแบบชายรักชาย เนื่องด้วยฉากที่ตัวละครหลักอยู่ท่ามกลางบรรยากาศที่รายล้อมไปด้วยความสุข ความผ่อนคลาย มีรอยยิ้ม หรือการสบตากันเพื่อสื่อความในใจ ล้วนมีสัญลักษณ์กระต่ายปรากฏขึ้น ส่วนฐู่หรือยันต์เงินที่ปรากฏ สื่อถึงความเชื่อเรื่องเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปกป้องคุ้มครองให้พ้นภัยอันตราย และการปราบวิญญูณภูตผี

จากการอภิปรายผล ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยฉบับนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา แก้วเทพ (2547) และจอห์นนพดล วลินสุนทร (2556) ที่กล่าวว่าสัญลักษณ์สร้างเพื่อแทนความหมายของสิ่งที่นำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ ปรากฏผ่านสิ่งของ รูปภาพ ภาษา เครื่องหมาย ตัวอักษร เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยสามารถทราบความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในซีรีส์ได้ผ่านเครื่องดนตรี ภาพ การแต่งกาย เป็นต้น และมีความแตกต่างกันคือ ไม่พบสัญลักษณ์ด้านเสียง และอากัปกริยา เนื่องด้วยขอบเขตการศึกษาที่กำหนด นอกจากนี้งานวิจัยฉบับนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะฉัตร วัฒนาพานิช (2558) คือ ศึกษาสัญลักษณ์ผ่านฉาก การแต่งกาย อุปกรณ์ การแต่งตัว การใช้สี แต่มีความแตกต่างกันในการจำแนกสัญลักษณ์ตามคุณลักษณะ กล่าวคือ ปิยะฉัตรจำแนกสัญลักษณ์เป็น 6 ประการ (การเล่าเรื่อง ลักษณะตัวละคร แก่นเรื่อง ฉาก เทคนิคภาพยนตร์ สัญลักษณ์รูปภาพ) ในขณะที่ผู้วิจัยได้จำแนกความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนเป็น 3 ประเด็น (ดนตรี เครื่องแต่งกาย ความเชื่อ) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการจำแนกที่แตกต่าง แต่ทุกสิ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ เช่น การศึกษาจากฉาก (การแต่งกาย อุปกรณ์) สามารถทราบถึงภูมิหลังตัวละคร การศึกษาจากเทคนิคภาพยนตร์ (การใช้สี) สามารถทราบถึงลักษณะตัวละคร การศึกษาจากสัญลักษณ์รูปภาพสามารถทราบถึงแก่นเรื่องที่ซ่อนสัจธรรม ความเชื่อของจีนได้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมารเป็นการศึกษาสัญลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมด้านดนตรี ด้านเครื่องแต่งกาย และด้านความเชื่อ ซึ่งควรมีการศึกษาความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนด้านอื่น ๆ ผ่านมุมมองของบทบาทตัวละครแต่ละตระกูล และควรมีการศึกษาสถาปัตยกรรม คำสอน และความเชื่อของจีนที่ปรากฏในซีรีส์ปรมาจารย์ลัทธิมาร

บรรณานุกรม

กาญจนา เทพแก้ว. (2547). *การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เลิฟ&ลิฟ.

กาญจนา เทพแก้ว. (2557). *การศึกษาความหมายจากทฤษฎีสัญวิทยา*. นนทบุรี: คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

คมสันต์ วงศ์วรรณ. (2548). *ดนตรีจีน: กรณีศึกษามูลนิธิทุ่งเต๋ยเชียงตุง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

จอห์นนพดล วลินสุนทร. (2556). *แนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification)*. สืบค้นจาก

<http://johnnopadon.blogspot.com/2015/10/semiology-and-signification.html>

- จอห์น นพดล วคินสุนทร. (2556ข). *มายากลกับมายาคติในสังคมไทย* (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จ้าว กว่างเซา. (2560). *ร้อยเรื่องราววังต้องห้าม [紫禁城100]* (อชิรัชฎู๋ ไชยพจน์พานิช & ชาญ ธนประกอบ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: มติชน. (ต้นฉบับพิมพ์ปี พ.ศ. 2559)
- อรัชไชย ปานดำรงค์. (2553). การศึกษาลวดลายศิลปกรรมจีน. *วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน*, 1(2), 15-28.
- ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. (2552). *108 สัญลักษณ์จีน*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- พุดธิตา กองพรหม. (2563). *การวิเคราะห์การออกแบบเครื่องแต่งกายจากซีรีส์ เรื่อง The Untamed* *ปรมาจารย์ลัทธิมาร* (สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม). สืบค้นจาก <http://isas.arts.su.ac.th/?p=5274>
- ภากร กัทชลี. (2565, 6 มีนาคม). *วิเคราะห์การตลาด “ปรมาจารย์ลัทธิมาร” ซีรีส์ดังที่สร้างตำนานใหม่ให้บันเทิงจีน*. กรุงเทพฯธุรกิจ. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/992028>
- ศุภย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2565). *มานุษยวิทยาที่ศนา (เรย์ เบิร์ดวิสเทล)*. สืบค้นจาก <http://www.sac.or.th/>
- สมชาย จิว. (2564). *เกร็ดเทพเจ้าจีน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปิปปี้.
- สุวรรณา คุณดิลกณัฐธสา. (2561). พลังศรัทธาความเชื่อประเพณีแห่จ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ; คณะมัณฑนศิลป์ของจ้าวพ่อจ้าวแม่ปากน้ำโพ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 12(1), 82-98.
- ปรมาจารย์ลัทธิมาร. (2562, 19 กรกฎาคม). *สัมภาษณ์เบื้องหลังการทำงานคุณหยางเซี่ยไปรติวเซอร์ในซีรีส์ #เงินจึงลิ่งวันนี้ค่ะ #ปรมาจารย์ลัทธิมาร #TheUntamed #陈倩令*. [วิดีโอ]. Facebook. สืบค้นจาก <https://fb.watch/gw8nszEINY/>
- อัญชลี กีบปิ่นส์. (2561). คัมภีร์พิณดนตรีแห่งลมปราณและจิตวิญญาณ. *วารสารช่วงฝน*, 13(1), 68-98.
- Overseas Chinese Language and Culture Education Online. (2011). *The cultural connotation of black*. Retrieved from <https://shorturl.asia/KRSq5>
- Xiangyeeba. (2021, August 20). *The Chinese culture “Headband” 《中国文化之抹额》*. Bilibili. Retrieved from <https://www.bilibili.com/read/cv12770039>
- Yihan, W. (2020). Analysis of the music in the TV series "Chen Qing Ling". *Drama House*, 29(3), 147-149.
- Zhang, G. B., & Zhang, T. B. (2020). The Danmei Culture Behind "Chen Qingling". *Drama House*, 35(4), 140-143.